

एन सी ई आर टी
NCERT

NCERT

National Council Of Educational Research
And Training

NCERT Solutions for Class 6th Sanskrit: Chapter 3-शब्द परिचय: 3

IndCareer
Schools

indCareer

indCareer

indCareer

NCERT Solutions for Class 6th Sanskrit: Chapter 3-शब्द परिचय: 3

Class 6: Sanskrit Chapter 3 solutions. Complete Class 6 Sanskrit Chapter 3 Notes.

NCERT Solutions for Class 6th Sanskrit: Chapter 3-शब्द परिचय: 3

NCERT 6th Sanskrit Chapter 3, class 6 Sanskrit Chapter 3 solutions

प्रश्न 1.

(क) उच्चारणं कुरुत- (उच्चारण कीजिए- Read it out.)

फलम्	गृहम्	पात्रम्	पुष्पम्
द्वारम्	विमानम्	कमलम्	फलम्
सूत्रम्	छत्रम्	भवनम्	जलम्

(ख) चित्राणि दृष्ट्वा पदानि उच्चारयत- (चित्रों को देखकर शब्दों का उच्चारण कीजिए **Look at the pictures and pronounce these words.**)

पर्णम्

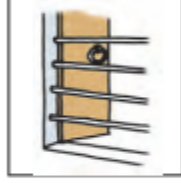
क्रीडनकम्

नारिकेलम्

सङ्गणकम्

वातायनम्

सोपानम्

उद्यानम्

उपनेत्रम्

कङ्कतम्

उत्तर:

(क) छात्र स्वयं उच्चारण करें। ये सभी शब्द नपुंसकलिङ्ग हैं।

(ख) छात्र चित्रों को देखकर पदों का उच्चारण करें। उच्चारण करते समय चित्र की ओर ध्यान दें ताकि पद का अर्थ याद रहे। उच्चारण शुद्ध हो। प्रत्येक पद का उच्चारण यदि दो बार

करें, तो लाभ होगा। सभी नपुंसकलिङ्ग पद हैं।

प्रश्न 2.

<https://www.indcareer.com/schools/ncert-solutions-for-class-6th-sanskrit-chapter-3-shabd-parichay-3/>

(क) वर्णसंयोजनं कृत्वा पदं कोष्ठके लिखत- (वर्णों को जोड़कर शब्द कोष्ठक में लिखिए **Combine the letters and write down the word in the box.**)

यथा— प् + अ + र् + ण् + अ + म्	=	पर्णम्
ख् + अ + न् + इ + त् + र् + अ + म्	=	
प् + उ + र् + आ + ण् + आ + न् + इ	=	
प् + ओ + ष् + अ + क् + आ + ण् + इ	=	
क् + अ + ड् + क् + अ + त् + अ + म्	=	

(ख) अधोलिखितानां पदानां वर्णविच्छेदं कुरुत- (निम्नलिखित पदों का वर्ण-विच्छेद कीजिए **Separate the letters in the words given below.**)

यथा— व्यजनम्	=	व् + य् + अ + ज् + अ + न् + अ + म्
पुस्तकम्	=	
भित्तिकम्	=	
नूतनानि	=	
वातायनम्	=	
उपनेत्रम्	=	

उत्तर:

(क) खनित्रम्, पुराणानि, पोषकाणि, कङ्कतम्।

(ख) पुस्तकम्	=	प् + उ + स् + त् + अ + क् + अ + म्
भित्तिकम्	=	भ् + इ + त् + त् + इ + क् + अ + म्
नूतनानि	=	न् + ऊ + त् + अ + न् + आ + न् + इ
वातायनम्	=	व् + आ + त् + आ + य् + अ + न् + अ + म्
उपनेत्रम्	=	उ + प् + अ + न् + ए + त् + र् + अ + म्

प्रश्न 3.

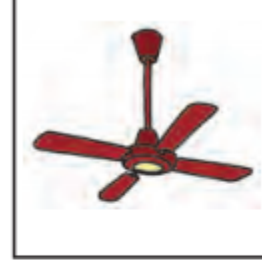
चित्राणि दृष्ट्वा संस्कृतपदानि लिखत- (चित्र देखकर संस्कृत शब्द लिखिए- Look at the pictures and write the -words in Sanskrit.)

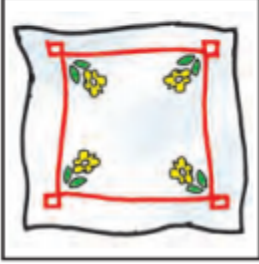
.....

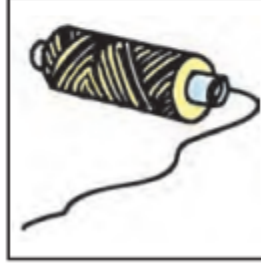
.....

.....

.....

.....

.....

उत्तर:

(क) आम्रम्

(ख) पर्णम्

(ग) व्यजनम्

(घ) करवस्त्रम्

(ङ) सूत्रम्

(च) छत्रम्

प्रश्न 4.

<https://www.indcareer.com/schools/ncert-solutions-for-class-6th-sanskrit-chapter-3-shabd-parichay-3/>

चित्रं दृष्ट्वा उत्तरं लिखत- (चित्र देखकर उत्तर लिखिए- Look at the pictures and write the answer.)

यथा- किं पतति?

.....

मयूरौ किं कुरुतः।

.....

एते के स्तः?

.....

बालिकाः किं कुर्वन्ति?

.....

कानि विकसन्ति?

.....

उत्तरः

(क) मयूरौ नृत्यतः।

(ख) एते क्रीडनके स्तः।

(ग) बालिकाः पठन्ति।

<https://www.indcareer.com/schools/ncert-solutions-for-class-6th-sanskrit-chapter-3-shabd-parichay-3/>

(घ) पुष्पाणि विकसन्ति।

प्रश्न 5.

निर्देशानुसारं वाक्यानि रचयत- (निर्देशानुसार वाक्य बनाएँ- **Transform the sentences as directed.**)

यथा- एतत् पतति। (बहुवचने) — एतानि पतन्ति।

(क) एते पणे स्तः। (बहुवचने) —

(ख) मयूरः नृत्यति। (बहुवचने) —

(ग) एतानि यानानि। (द्विवचने) —

(घ) छात्रे लिखतः। (बहुवचने) —

(ङ) नारिकेलं पतति। (द्विवचने) —

उत्तरः

(क) एतानि पर्णानि सन्ति।

(ख) मयूराः नृत्यन्ति।

(ग) एते याने।

(घ) छात्राः लिखन्ति।

(ङ) नारिकेले पततः।

प्रश्न 6.

उचितपदानि संयोज्य वाक्यानि रचयत- (उचित पदों का मेल करके वाक्य बनाइए- **Match the appropriate words and frame sentences.**)

कोकिले — विकसति

पवनः — नृत्यन्ति

पुष्पम् — उत्पतति

<https://www.indcareer.com/schools/ncert-solutions-for-class-6th-sanskrit-chapter-3-shabd-parichay-3/>

‘खगः — वहति

मयूराः — गर्जन्ति

सिंहाः — कूजतः

उत्तरः

(क) कोकिले कूजतः।

(ख) पवनः वहति।

(ग) पुष्पम् विकसति।

(घ) खगः उत्पतति।

(ङ) मयूराः नृत्यन्ति।

(च) सिंहाः गर्जन्ति।

Additional Important Questions and Answers

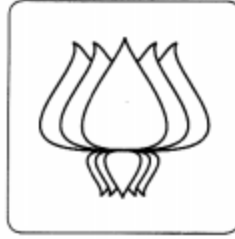
प्रश्न 1.

चित्रं दृष्ट्वा संस्कृतपदं लिखत। (प्रत्येक चित्र देखकर संस्कृत पद लिखिए। **Look at each picture and write down the word in Sanskrit.**)

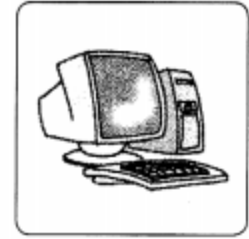
(क)

.....

.....

.....

(ख)

.....

.....

.....

उत्तर:

(क) उपनेत्रम् – कमलम् – सङ्गणकम्

(ख) पर्णम् – क्रीडनकम् – नारिकेलम्

प्रश्न 2.

वर्णसंयोजनम् कुरुत। (वर्णसंयोग कीजिए- Join the alphabets.)

- (क) (i) स् + अ + ड् + ग् + अ + ण् + अ + क् + अ + म् =
- (ii) स् + ऊ + त् + र् + अ + म् =
- (iii) उ + द् + य् + आ + न् + अ + म् =
- (iv) क् + र् + ई + ड् + अ + न् + अ + क् + अ + म् =

उत्तर:

<https://www.indcareer.com/schools/ncert-solutions-for-class-6th-sanskrit-chapter-3-shabd-parichay-3/>

(i) सङ्गणकम्

(ii) सूत्रम्

(iii) उद्यानम्

(iv) क्रीडनकम्

(ख) वर्णविच्छेदं कुरुत। (वर्ण-विच्छेद कीजिए- **Separate the alphabets.**)

पर्णम् =

वातायनम् =

कङ्कतम् =

कदलीफलम् =

उत्तरम्-

पर्णम् = प् + अ + र् + ण् + अ + म्

वातायनम् = व् + आ + त् + आ + य् + अ + न् + अ + म्

कङ्कतम् = क् + अ + ङ् + क् + अ + त् + अ + म्

कदलीफलम् = क् + अ + द् + अ + ल् + ई + फ् + अ + ल् + अ + म्

प्रश्न 3.

अधोदत्ताम् तालिकां पूरयत। (निम्नलिखित तालिका को पूरा कीजिए- **Complete the table given below.**)

(क) (i) कमलम्		
(ii)	वानरौ	
(iii)	दोले	
(iv) पर्णम्		
(v)		पुष्पाणि

उत्तर:

(i)	कमले	कमलानि
(ii) वानरः		वानराः
(iii) दोला		दोलाः
(iv)	पर्णे	पर्णानि
(v) पुष्पम्	पुष्पे	
(ख) (i)	ते	
(ii)		एतानि
(iii) एषः		
(iv) सा		
(v) किम्		

उत्तर:

(i) तत् (सा)		तानि (ताः)
(ii) एतत्	एते	
(iii)	एतौ	एते
(iv)	ते	ताः
(v)	के	कानि

प्रश्न 4.

संस्कृतेन लिखत- (संस्कृत में लिखिए– Write down the word in Sanskrit.)

यथा — खेत – क्षेत्रम्

(क) छाता

(ख) नारियल

<https://www.indcareer.com/schools/ncert-solutions-for-class-6th-sanskrit-chapter-3-shabd-parichay-3/>

(ग) छुरी

(घ) कुञ्जी

(ङ) कंघा

उत्तर:

(क) छत्रम्

(ख) नारिकेलम्

(ग) छुरिका

(घ) कुञ्चिका

(ङ) कङ्कतम्/ककतम्

प्रश्न 5.

प्रत्येकं स्तम्भात् उचितं पदम् आदाय वाक्यानि रचयत। (प्रत्येक स्तम्भ से उचित पद लेकर वाक्य बनाइए- **Frame sentences by picking out the appropriate word from each column.**)

(क) श्रमिका	खनित्रम्	सूचयति
(ख) घटिका	रेलस्थानकं	चालयति
(ग) सौचिकः	क्षेत्रम्	रचयति
(घ) बसयानम्	समयम्	कर्षति
(ङ) सुवर्णकारः	वस्त्रम्	गच्छति
(च) कृषकः	अद्भुतीयकं	सीव्यति

उत्तर:

- (क) श्रमिका खनित्रम् चालयति।
(ख) घटिका समयम् सूचयति।
(ग) सौचिकः वस्त्रम् सीव्यति।
(घ) बसयानम् रेलस्थानकं गच्छति।
(ङ) सुवर्णकारः अङ्गुलीयकं रचयति।
(च) कृषकः क्षेत्रम् कर्षति।

प्रश्न 6.

अधोदत्तायां तालिकायाम् रिक्तस्थानानि पूरयत। (तालिका में रिक्त स्थान भरिए- Fill in the blanks in the table given below.)

यथा—अस्ति	स्तः	सन्ति
(क) विकसति		
(ख)	नृत्यतः	
(ग)		गायन्ति
(घ) उत्पतति		
(ङ)	गच्छतः	

उत्तरः

(क)	विकसतः	विकसन्ति
(ख) नृत्यति		नृत्यन्ति
(ग) गायति	गायतः	
(घ)	उत्पततः	उत्पतन्ति
(ङ) गच्छति		गच्छन्ति

बहुविकल्पीयप्रश्नाः

प्रश्न 1.

<https://www.indcareer.com/schools/ncert-solutions-for-class-6th-sanskrit-chapter-3-shabd-parichay-3/>

उचित विकल्पं चित्वा वाक्यपूर्तिं कुरुत। (उचित विकल्प चुनकर वाक्य पूरे कीजिए। **Complete the sentences by picking out the correct option.**)

(क)

(i) आम्राणि मधुराणि। (एतत्, एते, एतानि)

(ii) उद्यानम् सुंदरम्। (सः, सा, तत्)

(ii) बसयाने कुत्र गच्छतः। (ते, सा, तानि)

(iv) कोकिला कूजति। (एषः, एषा, एतत्)

(v) जनाः गच्छन्ति। (सः, तौ, ते)

उत्तरः

(i) एतानि

(ii) तत्

(iii) ते

(iv) एषा

(v) ते

(ख)

(i) अत्र अस्ति। (विश्रामगृह, विश्रामगृहम्, विश्रामगृहः)

(ii) विकसति। (कमलम्, कमल, कमलः)

(iii) मधुराणि सन्ति। (कदलीफलम्, कदलीफले, कदलीफलानि)

(iv) कुत्र स्त? (पुस्तकम्, पुस्तके, पुस्तकानि)

(v) चलति। (व्यञ्जनम्, व्यजनः, व्यजनम्)

उत्तरः

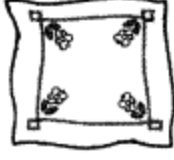
<https://www.indcareer.com/schools/ncert-solutions-for-class-6th-sanskrit-chapter-3-shabd-parichay-3/>

- (i) विश्रामगृहम्
- (ii) कमलम्
- (iii) कदलीफलानि
- (iv) पुस्तके
- (v) व्यजनम्

प्रश्न 2.

उचितं विकल्पं चित्वा चित्रस्य समक्षं लिखत। (उचित विकल्प चुनकर चित्र के सामने लिखिए। **Pick out the correct option and write down in front of the picture.**)

(क)

..... (सूत्रम्, करवस्त्रम्, पात्रम्)

(ख)

..... (सङ्गणम्, द्वारम्, सोपानम्)

(ग)

..... (वातायनम्, विमानम्, खनित्रम्)

(घ)

..... (नारिकेलम्, कदलीफलम्, आम्रम्)

(ङ)

..... (उपनेत्रम्, व्यजनम्, कङ्कतम्)

उत्तर:

(क) करवस्त्रम्

(ख) सोपानम्

(ग) वातायनम्

<https://www.indcareer.com/schools/ncert-solutions-for-class-6th-sanskrit-chapter-3-shabd-parichay-3/>

(घ) आम्रम्

(ङ) व्यजनम्

प्रश्न 3.

उचित-विकल्पेन रिक्तस्थानानि पूरयत। (उचित विकल्प द्वारा रिक्त स्थान भरिए। **Fill in the blanks with the correct option.**)

(क)

(i) पुष्पाणि (विकसति, विकसतः, विकसन्ति)

(ii) बालिके कुत्र ? (गच्छति, गच्छतः, गच्छन्ति)

(iii) पतन्ति । (पर्णाः, पर्णम्, पर्णानि)

(iv) कुत्र अस्ति? (उद्यान, उद्यानम्, उद्यानानि)

(v) अत्र अस्ति। (वातायन, वातायनः, वातायनम्)

उत्तर:

(i) विकसन्ति

(ii) गच्छतः

(iii) पर्णानि

(iv) उद्यानम्

(v) वातायनम्।

(ख)

(i) पर्णम्। (पतति, उत्पतति)

(ii) सुवर्णकारः अंगुलीयकम्। (चालयति, रचयति)

(iii) सौचिकः। (सीव्यति, सूचयति)

(iv) अजाः। (चरन्ति, कूजन्ति)

<https://www.indcareer.com/schools/ncert-solutions-for-class-6th-sanskrit-chapter-3-shabd-parichay-3/>

(v) जवनिका (चलति, दोलति)

उत्तर:

(i) पतति

(ii) रचयति

(iii) सीव्यति

(iv) चरन्ति

(v) दोलति।

Chapterwise NCERT Solutions for Class 6 Sanskrit :

- Chapter 1-शब्द परिचय: 1
- Chapter 2-शब्द परिचय: 2
- Chapter 3-शब्द परिचय: 3
- Chapter 4-विद्यालय:
- Chapter 5-वृक्षा:
- Chapter 6-समुद्रतट:
- Chapter 7-बकस्य प्रतिकार:
- Chapter 8-सूक्तिस्तबक:
- Chapter 9-क्रीडास्पर्धा
- Chapter 10-कृषिका: कर्मवीरा:
- Chapter 11-पुष्पोत्सव:
- Chapter 12-दशमः त्वम् असि
- Chapter 13-लोकमङ्गलम्
- Chapter 14-अहह आः च
- Chapter 15-मातुलचन्द्र!!

<https://www.indcareer.com/schools/ncert-solutions-for-class-6th-sanskrit-chapter-3-shabd-parichay-3/>

About NCERT

The National Council of Educational Research and Training is an autonomous organization of the Government of India which was established in 1961 as a literary, scientific, and charitable Society under the Societies Registration Act. The major objectives of NCERT and its constituent units are to: undertake, promote and coordinate research in areas related to school education; prepare and publish model textbooks, supplementary material, newsletters, journals and develop educational kits, multimedia digital materials, etc. Organise pre-service and in-service training of teachers; develop and disseminate innovative educational techniques and practices; collaborate and network with state educational departments, universities, NGOs and other educational institutions; act as a clearing house for ideas and information in matters related to school education; and act as a nodal agency for achieving the goals of Universalisation of Elementary Education. In addition to research, development, training, extension, publication and dissemination activities, NCERT is an implementation agency for bilateral cultural exchange programmes with other countries in the field of school education. Its headquarters are located at Sri Aurobindo Marg in New Delhi. [Visit the Official NCERT website](https://www.indcareer.com/schools/ncert-solutions-for-class-6th-sanskrit-chapter-3-shabd-parichay-3/) to learn more.

<https://www.indcareer.com/schools/ncert-solutions-for-class-6th-sanskrit-chapter-3-shabd-parichay-3/>